

The background features a light green grid pattern. In the top left, a brown squirrel is shown from the back, holding a large brown nut. In the top center, a yellow and black bee is flying. In the bottom right, a green fish with pink fins is riding a unicycle. In the bottom left, a brown mole is peeking out from under the ground. A large yellow speech bubble is in the center, and a smaller green one is below it. A megaphone is positioned between the two speech bubbles. Stylized green trees are on the right, and a pink oval shape is in the top left.

БІОРІЗНОМАНІТТЯ: НЕВИДИМИЙ ФУНДАМЕНТ СТОЛИЦІ

**Розповідаємо,
як захистити
та зберегти**

“

Київ – мегаполіс, що повниться природою, з якою ми з вами живемо у співіснуванні.

До початку повномасштабного вторгнення у 2022 році у Києві було описано 48 видів ссавців, 110 видів птахів, 6 видів плазунів, 52 види риб та кілька тисяч видів безхребетних. А також тисячі видів рослин – дерев, кущів, трав та водних рослин.

Місто, як і всі інші екосистеми, має свій баланс та гармонію, проте вони залежать від людини. До прикладу, деяким тваринам і рослинам легше від людських дій, іншим – навпаки, складніше. Тут ми прагнемо розказати вам про вісьмох жителів міста, які розширять світогляд на життя природи у Києві, але також висвітлять і проблеми, з якими біорізноманіття стикається щодня. Майже у кожному описі побачите фразу **«дуже важливий для екосистеми»** – це тому, що кожна ланка у природі має значення, і ми не завжди можемо оцінити її вплив на довкілля з першого погляду. Проте він є! Приготуйтеся почути голоси тих, кого за міським галасом не завжди чути.

”

Привіт!

Я – бджола-самітниця.

На відміну від медоносних бджіл, які живуть великими сім'ями у вуликах, я – одначка. Я сама будує своє гніздо у землі, стеблах рослин чи в стовбурах дерев. Я не виробляю мед, але так само запилюю квіти, як і мої медоносні сестри. Скоріше за все, саме я допомогла запилити вишню під твоїм домом!

У місті мені складно знайти собі прихисток.
Хочеш допомогти – встанови будиночок для комах у своєму дворі!
Прийду в гості і запилю твою клумбу.

Загроза:

Комахи у місті стикаються з втратою середовищ існування: будівництво, асфальт, прибирання листя, обробка ґрунтів руйнують місця, де вони можуть гніздитися. Особливо це стосується бджіл-самітниць, які не мають вуликів. Зменшення різноманіття квітучих рослин, використання пестицидів і гербіцидів – **усе це знищує не лише бджіл, а й інших корисних комах.**

Навіть декоративні рослини у місті часто не дають пилку й не приваблюють запилювачів. **Зникнення диких бджіл означає менші врожаї, менше квітів і суттєве збіднення міського біорізноманіття.** Їм потрібні не тільки клумби – а ще й безпечні місця для життя.

**Я МОЖУ САМА ВСЕ ЗАПИЛИТИ!
АБИ БУЛИ КВІТИ І ДЕ ВІДПОЧИТИ.**

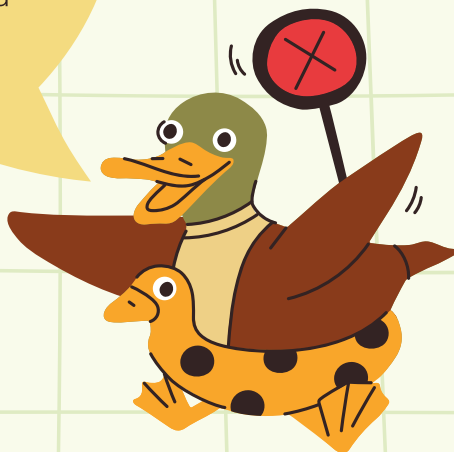
Привіт!

Я – качка.

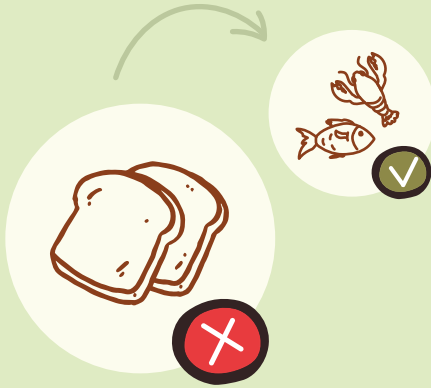
Водойма – мій дім. Тут я шукаю їжу, вирощую пташенят, відпочиваю. Але останнім часом тут стало важко жити. Береги забудували – замість трави і тиші з'явився бетон. Очерет, у якому я ховалася від хижаків і вітру, вирубали. А вода вже не така чиста, як раніше. У ній багато сміття.

І ще – ви часто годуєте мене хлібом. Я знаю, що ви хочете зробити добре, але **хліб – це не їжа для качок.**

Я дика птаха, мені потрібні природні продукти. Не знищуйте те, що для мене життєво важливе. Не годуйте мене тим, що мені шкодить. Якщо берег залишиться зеленим, вода – чистою, а їжа – корисною, я залишуся тут.

Загроза:

Качки (найбільш розповсюджений вид – крижень звичайний) – це дикі водоплавні птахи, які харчуються водоростями, личинками комах у воді, дрібними рачками, а також рослинами – ряскою, бульбами рослин, зерном.

Хліб зовсім не є частиною їхнього раціону – він не містить жодних поживих речовин і може шкодити травній системі, яка не звикла до швидких вуглеводів.

При годуванні варто надати перевагу крупам (овес, пшоно, вівсяна крупа), насінню, подрібненим овочам.

Качки потребують чистих водойм з великою кількістю рослин, щоб прогодуватися. Зникнення берегових екосистем може бути небезпечним для водоплавних птахів і спонукати їх шукати їжу у смітниках або їсти невластиву їм їжу (як, наприклад, хліб або навіть пташенят інших птахів).

**ХЛІБ У ВОДУ НЕ
КИДАЙ – ОЧЕРЕТ
НЕ ВИРУБАЙ.**

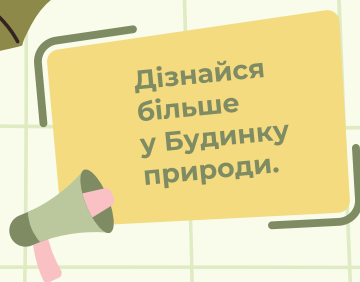
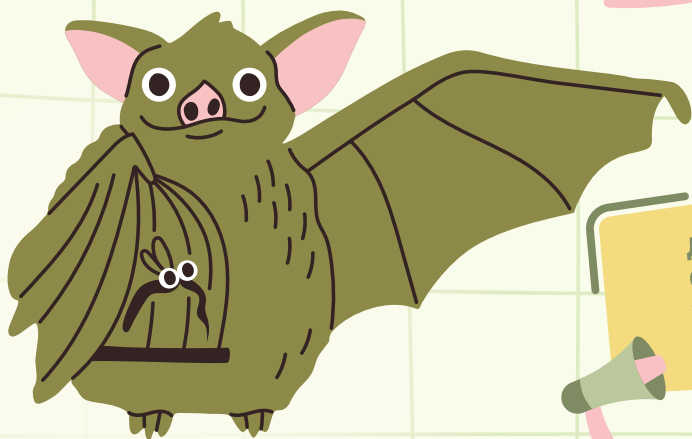

Привіт!

Я – кажан.

Я кажан, і я потрібен тобі!
Наша головна їжа – це комахи, зокрема шкідники. Ми – єдині ссавці, які вміють літати!
А ще у нас є неймовірний інструмент – ехолокація. У місті нам ніде жити, бо дерев, у дуплах яких ми живемо, небагато.

Прагнеш нам допомогти?
Зроби нам будиночок!
Знайшов кажана у себе вдома?
Випусти на вулицю!
Ми друзі і ніколи не вкусимо тебе.

Загроза:

Усі кажани на території нашої держави занесені до Червоної книги України.

В Україні їх 28 видів, один із найрозповсюдженіших – вечірниця руда. Усі вони потребують охорони, адже через людський вплив та забруднення середовища існування вони втрачають території, де можуть жити.

Існує міф, що кажани можуть вкусити людину, проте усі ці ссавці, що проживають на території України, є абсолютно безпечними для населення.

Кажани неймовірно корисні, бо контролюють популяції комах, зокрема шкідливих, основа їхнього раціону – комарі.

Кажани потребують нашого захисту й поваги, тому, якщо ви знайшли поранену або хвору тварину, зверніться до Українського центру реабілітації рукокрилих. Також кажанам можна допомогти, збудувавши кажанятник і встановивши його на дереві, стіні чи в іншому тихому місці.

Проте пам'ятайте, що допомога має бути правильною, як і параметри їхніх домівок.

**ЗБЕРЕЖУ ВІД КОМАРІВ,
МУХ, ЖУКІВ І ШКІДНИКІВ.**

Привіт!

Я – травинка.

Ми малі, але нас багато. Лілейник, колосняк, орлики, козельці, мильнянка, ситник – це лише невелика частина наших назв.

Трави – це основа життя. Усі комахи, усі трав'яні тварини залежать від нас. Але нас чомусь періодично підпалюють. Це аж ніяк нам не допомагає! Помираємо і ми, і всі, хто з нами живе. Щоразу потрібно заново рости, а комахи та інші звірі не повертаються швидко!

Бережи нас – не пали траву.
Розкажи про це своїм друзям.

Дізнайся
більше
у Будинку
природи.

Загроза:

Паління трави не лише не допомагає природі, а й дуже шкодить їй. **Паління трави НЕ збагачує землю корисними речовинами, НЕ допомагає рослинам рости краще.**

Пожежі лише нищать життя і флори, і фауни (комахи, дрібні ссавці, жаби, змії та інші важливі жителі страждають від вогню найбільше).

Крім того, землі й рослинам потрібен час, аби відновитися. Сезонне паління трави спричиняє.

Щороку рятувальники змушені гасити більше сотні пожеж щоденно. **Це небезпечно і для людей, і для природи, пам'ятайте про це.**

ЦЕ ДІМ ДЛЯ ВСІХ – ЖИВА ТРАВА. ВОГОНЬ НЕ ЧИСТИТЬ, А ВБИВА.

Привіт! Я – дуб.

Ми, дерева, старші за тебе в кілька разів. Ми виробляємо кисень і даруємо прохолоду у спекотні дні – ти знав, що ми можемо регулювати температуру повітря? Саме тому влітку в парках завжди легше дихати. Ми поглинаємо шум, фільтруємо повітря, стримуємо пил і дощову воду. Серед нас є ті, хто особливо важливий, – старовікові дерева. Вони росли десятки, сотні років, накопичили вуглець, утримують вологу в ґрунті, захищають цілі екосистеми. Їх неможливо просто «посадити заново» – вони потребують поваги й захисту.

Не рубай дерева, захищай ті,
що ще ростуть поруч.
Повідомляй про незаконні вирубки.
Ми разом можемо ще довго жити.

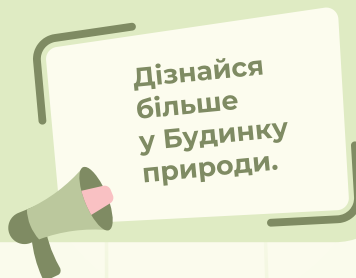

Загроза:

Київ, як і багато регіонів України, страждає від **незаконної вирубки лісів**, зокрема на охоронних територіях. У містах вирубування дерев означає зростання температури: без зелені спека стає гіршою, а повітря – сухішим і бруднішим. Дерева, особливо старі, – це природні охоронці міста. Вони поглинають дощову воду, захищають землю від розмивання, підтримують мікроклімат. А ще – **дають притулок сотням видів птахів, білок, кажанів і комах**. Без дерев, парків, скверів і посадок не буде життя в місті. Бережи зелене – і місто віддячить тобі свіжим повітрям і тінню в найспекотніший день.

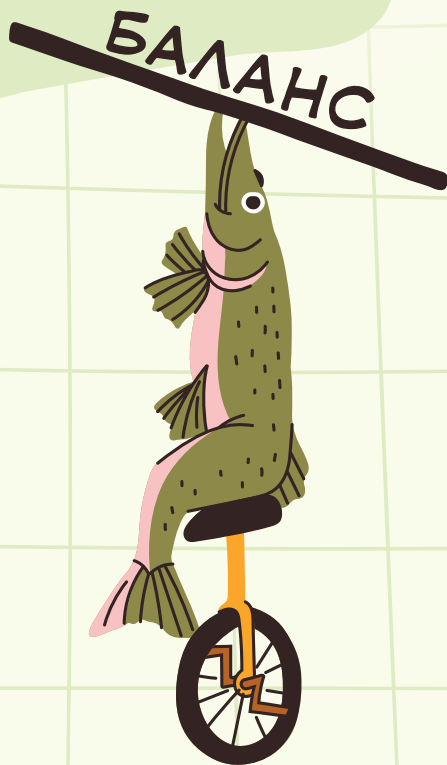
**ТИ ВЛІТКУ ХОВАВСЯ В МОЇЙ
ПРОХОЛОДІ – ТЕПЕР ЗБЕРЕЖИ
МЕНЕ В МІСТІ Й ПРИРОДІ.**

Привіт!

Я – щука.

Я – щука звичайна. Ти можеш знайти мене у різних водоймах України, я живу й у річці Дніпро. Я стою на вершині харчового ланцюга, бо потребую інших риб, щоби вижити. Коли вода забруднюється, зменшується кількість водоростей і мікроорганізмів у водоймах – тоді мені нема чим житись. **А саме я контролюю баланс у водоймах.** Подумай про мене: не сміти біля водойм, не користуйся агресивною побутовою хімією. І тоді не бійся – не вкушу!

Загроза:

Забруднення водойм, особливо таких великих річок, як Дніпро, становить серйозну загрозу для всього водного життя. У воду потрапляють побутова хімія (зі стічними водами), добрива, пластик та інші відходи. Це змінює хімічний склад води, знижує рівень кисню, спричиняє «цвітіння» отруйних водоростей і шкодить усім організмам.

Щука – хижак, що залежить від здорової популяції риби.

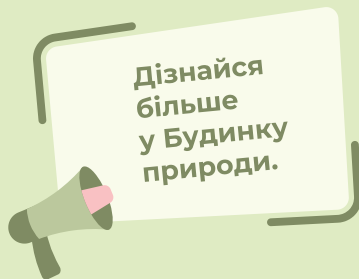
Якщо дрібна риба зникає або хворіє, порушується екосистема. А зі зникненням щуки зникає природний контроль над чисельністю хворих чи слабких особин. Брудна вода шкодить не тільки риbam. Вона просочується в ґрунти, впливає на якість питної води й здоров'я людей.

Щоб захистити водойми, достатньо кількох простих речей: **не смітити, не зливати агресивну хімію у водойми.**

Бережи воду — і щука залишиться з нами.

**БАЛАНС — МІЙ ХИСТ,
КОНТРОЛЬ — МОЯ ГРА,
ТА ХІМІЯ ВСЮ
РІВНОВАГУ З'ІДА.**

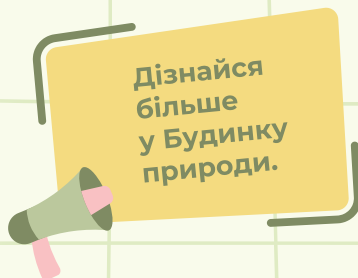
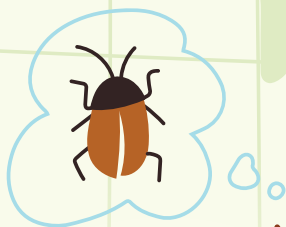

Привіт!

Я – їжак.

Я нічний хижак, і вночі найбільш активний. Чомусь люди думають, що колючки мені потрібні, аби щось на них носити, – але це неправда, вони лише для захисту від хижаків. І харчуюсь я не лише яблуками чи грибами, хоча іноді можу й поласувати ними. Я всеїдний! Їм жучків, черв'яків, іноді навіть жаб або змій.

Якщо хочеш мене погодувати – **не давай молока чи хліба**, це шкодить моєму здоров'ю! Можеш дати трохи вологого корму для тварин. Залишай мені листяні кучі та клумби – я люблю жити у кущах або норах.

Загроза:

Місто – непросте середовище для дикої природи. Урбанізація позбавляє їжаків укриттів: щільна забудова, знищення кущів, прибирання листя – усе це унеможлиблює їхнє проживання та зимівлю. Без нір, клумб і куп листя їжаки не виживають.

Щороку багато їжаків гине під колесами авто – особливо вночі, коли ці тварини активні. Ще одна небезпека – неправильне підгодовування. **Молоко шкідливе:** їжаки не переносять лактозу, можуть загинути від зневоднення. **Не можна давати хліб, солодощі чи залишки їжі.** Хімія в садах (пестициди, гербіциди) отруює їжу їжаків. А спалювання листя часто стає для них смертельним – саме там їжаки зимують.

Їжаки – природні санітари, важливі для міської екосистеми: вони знищують шкідників і навіть змій. У Києві живе їжак білочеревий, на Сході країни – вухатий. Їхнє збереження – наше спільне завдання.

**ЖУК, ЧЕРВ'ЯК І КОРМ ТВАРИННИЙ –
ОСЬ ДЛЯ МЕНЕ ОБІД ГІДНИЙ!**

Привіт!

Я – горобець.

Я один із комахиних контролерів. Я захищаю рослини від шкідників. Але у містах для мене стало мало місця: немає де робити гнізда через багатоповерхівки, до їжі важко дістатись через котів, а дерев та кущів стає менше – мені просто ніде бути!

Тому будь другом – **підгодовуй мене зерном.** Тільки не хлібом! Він зовсім, зовсім мені некорисний. Якщо маєш змогу, посади кущ або два – мені буде веселіше.

Загроза:

Дедалі більше малих та співочих птахів потерпають від нестачі місць для проживання та годування у місті. Через особливості архітектури таким птахам, як горобці та синиці, які селяться у стріхах, під дахом, у тріщинах покрівель, стає дедалі важче знайти місця для гнізд.

Негативно впливає зменшення природної їжі, наявність хижаків (ворон, котів), шум і світлове забруднення. Через війну ці птахи почали відлітати у безлюдні місця. Зникнення пернатих друзів із міст може спричинити збільшення популяції шкідливих або надокучливих комах, тому птахи є важливою частиною екосистеми у місті.

**Я ЛЮБЛЮ КУЩІ Й ВОДИЧКУ.
І ЗЕРНО У ГОДІВНИЧКУ!**

ОЗНАЙОМИЛИСЯ З БІОРІЗНОМАНІТТЯМ МІСТА?

ЧАС ПЕРЕВІРИТИ СЕБЕ!

1. Коли їжаки найбільш активні?

а) Вранці. б) Вночі. в) Вдень.

2. Що найбільше шкодить щуці у місті?

а) Рибалки.
б) Забруднення водойм.
в) Холодна вода.

3. Чи допомагає паління трави рослинам рости краще?

а) Так, збагачує землю.
б) Інколи допомагає.
в) Ні, лише шкодить.

4. Хто найбільше страждає від пожеж у траві?

а) Великі тварини.
б) Комахи і дрібні тварини.
в) Птахи.

5. Що відбувається у жаркі дні в містах без дерев?

а) Стає прохолодніше.
б) Підіймається спека.
в) Нічого особливого.

6. Яка найпоживніша їжа для горобців?

а) Хліб. б) Зерно. в) Цукерки.

7. Де живуть бджоли-самітниці?

а) У вуликах.
б) У землі, стеблах, стовбурах.
в) На дахах.

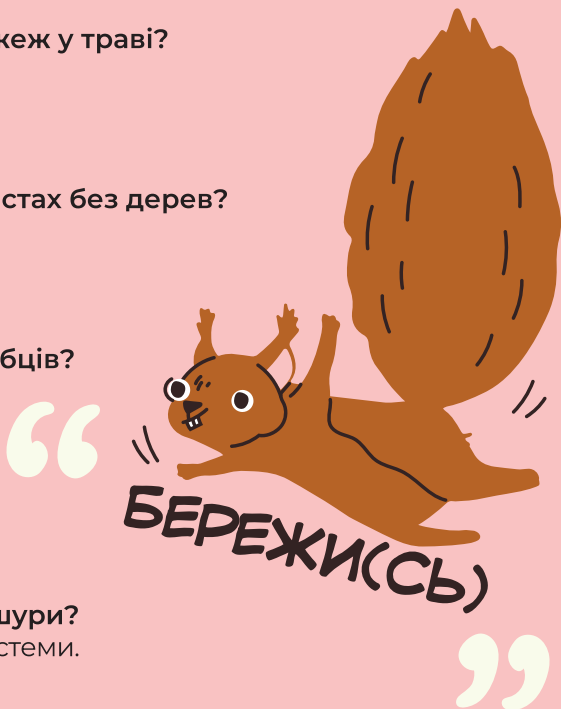
8. Що об'єднує всіх героїв цієї брошури?

а) Кожен герой важливий для екосистеми.
б) Вони живуть лише у парках.
в) Вони живуть усамітнено.

9. Кого з героїв брошури ти бачив у своєму районі?

Розкажи, кого і де.

10. Яку одну дію ти зробиш для природи на цьому тижні?

Друк ФОП Кухарець Олена Василівна відповідно до договору №31/07/01 від 31.07.2025 на замовлення Комунального некомерційного підприємства виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) "Центр комунікації". Наклад 6 000 примірників.